

Partner av
Den internasjonale kampanjen
for å avskaffe atomvåpen (ICAN)

NORSKE LEGER MOT ATOMVÅPEN

Medlemsblad
Nr. 3 2020 – Årgang 38

EN TRYGGERE VERDEN
UTEN ATOMVÅPEN!

HURRA!

Atomvåpen blir forbudt

**NORGE OG
ATOMVÅPENFORBUDET**

Presset øker på regeringen

**75 ÅR SIDEN
HIROSHIMA**

Markeringer i hele landet

**LAVSPENNING I
NORDOMRÅDENE**

Rapportlansering og politisk debatt

**NORSKE LEGER
MOT ATOMVÅPEN**

REDAKTØR

Anja Lillegraven

DESIGN

VON Kommunikasjon

TRYKK

Fagtrykk Trondheim AS

FORSIDEILLUSTRASJON

Therese Nordhus Lien/Norsk Folkehjelp

NORSKE LEGER MOT ATOMVÅPEN

c/o Sentralen
PB 183 Sentrum
0102 Oslo

Besøksadresse:

Sentralen
Øvre Slottsgate 3
0157 Oslo

STYRELEDER

Signe Flottorp

DAGLIG LEDER

Anja Lillegraven

Norske leger mot atomvåpen er del av den internasjonale legebevegelsen mot atomvåpen (International Physicians for the Prevention of Nuclear War, IPPNW), og partner i Den internasjonale kampanjen for å avskaffe atomvåpen (International Campaign to Abolish Nuclear Weapons, ICAN).

ICAN
NORGE

2017
NOBEL
PEACE
PRIZE

INNHold

3 Leder

4 FNs atomvåpenforbud trer i kraft!

8 Norge og atomvåpenforbudet

10 Ingrid Aunes minnepris

12 Hilsen fra styreleder i IPPNW

13 New START-avtalen

15 75 år siden Hiroshima

18 Lavspenning i nord

22 Legenes klimaaksjon

ATOMVÅPEN BLIR FORBUDT

Signe Flottorp

Styreleder Norske leger
mot atomvåpen

På FN-dagen 24. oktober 2020, 75 år etter at FN-pakten trådte i kraft, ratifiserte Honduras FN-traktaten om atomvåpen som land nummer femti. Det betyr at forbudet mot atomvåpen trer i kraft 22. januar 2021.

“Nuclear weapons – always inhumane and unacceptable, now illegal”, heter det i erklæringen fra International Physicians for the Prevention of Nuclear War (IPPNW). I 40 år har den internasjonale legebevegelsen advart om at atomvåpen kan bety en endelig katastrofe for mennesker og miljø. Vi har jobbet for å forby atomvåpen siden 2007, da vi var med å stifte ICAN, Den internasjonale kampanjen for å avskaffe atomvåpen.

Kampen for atomvåpenforbudet er inspirert av tidligere kampanjer for å forby inhumane masseødelegelsesvåpen som særlig rammer sivile. Disse kampanjene hadde stor betydning for forbudene mot landminer i 1997 og klasevåpen i 2008.

Tanken om forbud som virkemiddel mot masseødelegelsesvåpen er eldre. Under første verdenskrig, ble kjemiske våpen som nervegass og sennepsgass benyttet i stor skala, med katastrofale humanitære følger. Disse erfaringene førte til en internasjonal avtale med forbud mot bruk av kjemiske og biologiske våpen i krig, den såkalte Genève-protokollen av 1925. Saddam Husseins bruk av kjemiske våpen i krigen mellom Iran

og Irak på 80-tallet, ledet til forhandlinger i 12 år og et totalforbud mot kjemiske våpen i 1992.

Historien viser at forbud mot masseødelegelsesvåpen virker, men forbudsavtalene må følges av arbeid for å verifisere at avtalene etterleves og våpnene destrueres.

Atomvåpnene forsvinner ikke ved at forbudet trer i kraft. Men når atomvåpenforbudet er internasjonal folkerett, er vi et stort skritt nærmere målet – en verden uten atomvåpen. Stigmaet knyttet til atomvåpen blir sterkere. Det normative presset vil øke jo flere stater som slutter seg til, og særlig når land som er i allianse med atomvåpenstater blir med. Derfor er det viktig at Norge kommer på banen og at vi slutter oss til forbudet.

Natos generalsekretær har sagt at atomvåpen er nødvendige for fred og frihet. Nato er en atomvåpenallianse så lenge atomvåpen eksisterer. Men så lenge atomvåpen eksisterer risikerer vi at de blir brukt, med katastrofale følger. Vi må avskaffe atomvåpnene for å sikre fred og frihet.

FNS ATOMVÅPEN- FORBUD TRER I KRAFT!

Lørdag 24. oktober, på selveste FN-dagen, ratifiserte Honduras FN-traktaten som forbyr atomvåpen. Med Honduras sin ratifikasjon fikk forbudet de nødvendige femti ratifikasjonene for å tre i kraft.

– Dette er virkelig stort! Atomvåpenforbudet blir internasjonal lov og vi tatt et stort skritt nærmere en atomvåpenfri verden, sier Tuva Widskjold, koordinator i ICAN Norge.

Ikrafttredelsen skjer formelt 90 dager etter den femtiende ratifikasjonen, altså 22. januar 2021. Da blir alle aktiviteter relatert til atomvåpen forbudt for statsparter til forbudstraktaten.

En stat må ratifisere forbudet for å bli statspart. Så langt har ingen av atomvåpenstatene ratifisert, og

heller ingen av medlemslandene i NATO. Likevel kan forbudet få betydning også for disse.

– Det er sånn i folkeretten at den er politisk nesten like mye som den er juridisk. Man ser ofte at internasjonale avtaler har effekter også på land som ikke selv har signert og ratifisert, uttalte forsker Kjøl Egeland til NRK 25.10. Historien har vist at internasjonale lover også påvirker stater som ikke støtter avtalene. For eksempel har USA sluttet å bruke klaseammisjon selv om de ikke har ratifisert klasevåpenkonvensjonen. USA har ikke prøvesprengt atomvåpen etter at prøvestansavtalen kom på plass, selv om landet heller ikke har ratifisert denne.

Videre har vi sett at selskaper slutter å produsere våpen som forbyr, og at finansinstitusjoner trekker investeringene ut av industrien som produserer disse våpnene. Denne prosessen er allerede begynt når det gjelder atomvåpen, selv før forbudet har trådt i kraft.

Et stort antall ICAN-partnere deltok på markeringen foran Stortinget for å markere at atomvåpen er forbudt. Foto: Therese Nordhus Lien/Norsk Folkehjelp.

Store banker og pensjonsfond har ekskludert atomvåpen fra sin investeringsportefølje etter at forbudet ble vedtatt i FN i 2017.

I tillegg til at aktiviteter relatert til atomvåpen blir forbudt, må statsparter bistå ofre for bruk og testing av atomvåpen, og bidra til opprydding av atomforurensning. Partene forplikter seg også til å oppfordre andre ikke-parter til å slutte seg til avtalen.

Innen ett år fra forbudet trer i kraft, og annethvert år etter det, skal statsparter og observatørstater møtes for å vurdere og ta avgjørelser om implementeringen av avtalen. På det første statspartsmøtet skal statspartene bestemme tidsfrist for ødeleggelse av atomvåpen for atomvåpenstater som slutter seg til avtalen. At atomvåpen nå er blitt forbudt løser ikke problemet over natta, men er et viktig bidrag til å øke presset på atomvåpenstater til å forhandle om gjensidig og

verifiserbar nedrustning.

– Det normative presset og stigmaet knyttet til atomvåpen blir sterkere nå når forbudet trer i kraft. Presset vil øke jo flere stater som slutter seg til, og særlig når land som er i allianse med atomvåpenstater blir med. Derfor er det viktig at Norge nå kommer på banen og at vi slutter oss til forbudet, sier Signe Flottorp, styreleder i Norske leger mot atomvåpen.

Norge har verken signert eller ratifisert atomvåpenforbudet, men saken er kontroversiell og flere politiske partier ønsker at Norge skal slutte seg til avtalen. De får støtte av et stort flertall blant befolkningen. 78 prosent ønsker at Norge undertegner atomvåpenforbudet.

Tekst av Anja Lillegraven

1

2

3

4

5

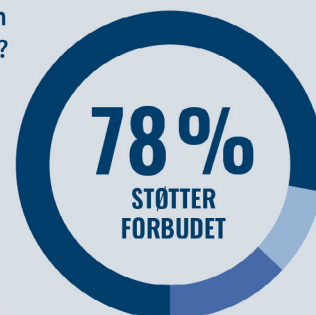
6

- 1 Norske leger mot atomvåpen var med på å markere at atomvåpen er forbudt foran Stortinget. Styreleder Signe Flottorp har tatt på seg partyhatt for anledningen! Foto: Anja Lillegraven
- 2 Charlotte Lunde er styremedlem i Norske leger mot atomvåpen. Foto: Anja Lillegraven
- 3 FNs atomvåpenforbud blir nå en del av folkeretten. Foto: Anja Lillegraven
- 4 Hev stemmen mot atomvåpen! Foto: Therese Nordhus Lien/Norsk Folkehjelp
- 5 En tryggere verden uten atomvåpen! Foto: Anja Lillegraven
- 6 Henriette Westhrin, generalsekretær i Norsk Folkehjelp. Foto: Therese Nordhus Lien/Norsk Folkehjelp

Hva mener det norske folk?
Bør Norge undertegne
FN-traktaten som
forbyr atomvåpen?

- Ja
- Nei
- Vet ikke

Undersøkelse
utført av Respons
Analyse for Norsk
Folkehjelp i april 2019.

- Å *signere* en folkerettslig avtale og å *ratifisere* en folkerettslig avtale er to ulike ting. At et land *signerer* en folkerettslig avtale er først og fremst et politisk uttrykk for at man støtter det som står i avtalen. Ved å signere gir landets politiske ledelse uttrykk for at den har til hensikt å iverksette skritt nasjonalt som skal lede frem til ratifikasjon. Selve *ratifikasjonen* – den forpliktende handlingen – finner gjerne sted på et senere tidspunkt. (Kilde: Store norske leksikon.)
- Ved utgangen av oktober 2020 har 84 land har signert og 50 land ratifisert atomvåpenforbudet.

Setsuko Thurlow overlevde bomben over Hiroshima i 1945. Hun har senere vært en av de viktigste forkjemperne for et forbud mot atomvåpen. Dette forteller hun om øyeblikket da hun fikk nyheten om den femtiende ratifikasjonen:

"I was immediately in conversation with these beloved souls—my sister, my nephew Eiji, other dear family members, my classmates, all the children and innocent people who perished. I was reporting to the dead, sharing this good news first with them, because they paid the ultimate price with their precious lives. Like many survivors, I made a vow that their deaths would not be in vain and to warn the world about the danger of nuclear weapons, to make sure that no one else suffers as we have suffered."

(Kilde: Reaching Critical Will, First Committee Monitor, Vol. 18, No. 3)

Foto: Thea Mjelstad, ICAN

NORGE OG ATOMVÅPENFORBUDET

Når FNs atomvåpenforbud nå trer i kraft, øker presset på den norske regjeringen. Hvordan vil Norge forholde seg til den nye internasjonale avtalen?

I høst har særlig én sak ført til debatt om atomvåpenforbudet i norsk media. Seks tidligere norske statsutenriks- og forsvarsministre skrev kronikken “Vi kan ikke overlate denne risikoen til våre barn og barnebarn. Forby atomvåpen nå!” i Aftenposten 21. september 2020.

Kjell Magne Bondevik (Krf), Thorbjørn Jagland (AP), Anne-Grete Strøm-Erichsen (AP), Eldbjørg Løwer (V), Knut Vollebæk (Krf) og Bjørn Tore Godal (AP) har alle signert et internasjonalt opprop til verdens verdens regjeringer med oppfordring om å undertegne FN-traktaten som forbyr atomvåpen. Oppropet var signert av 56 tidligere internasjonale ledere, blant andre FNs tidligere generalsekretær Ban Ki-moon og to tidligere generalsekretærer i Nato, Javier Solana og Willy Claes.

I kronikken i Aftenposten forklarte de seks norske hvorfor de hadde undertegnet oppropet, og oppfordret den norske regjering til å tilslutte seg atomvåpenforbudet.

– Atomvåpen er forferdelige våpen som truer menneskeheten. De bør, i likhet med kjemiske og biologiske våpen, avskaffes. Hvis de blir benyttet, kan konsekvensene bli katastrofale, skrev de seks i kronikken. Ikke lenge etter fikk de svar fra både utenriksminister Ine Eriksen Søreide og Høyres Michael Tetzschner, og Kjell Magne Bondevik var i debatt med Michael Tetzschner på Dagsnytt 18.

Dette ble opptakten til flere leserinnlegg i ulike aviser, inkludert et innlegg til fordel for norsk tilslutning til atomvåpenforbudet fra AUF, Grønn Ungdom, Kristelig Folkepartis Ungdom, Rød Ungdom, Senterungdommen,

– Verdens atomvåpenstater må presses og hjelpes til å forhandle om gjensidig reduksjon og avskaffing av atomvåpen. Nato kan ikke løse atomvåpenproblemet alene. Men Nato kan lede.

møtene til å få flertall for å signere forbudet, uttalte han under et intervju til Dagsavisen 05.08.2020.

Norske leger mot atomvåpen ser med spenning fram til Arbeiderpartiets landsmøte i april 2021. Dersom Arbeiderpartiet går inn for norsk tilslutning til atomvåpenforbudet, får saken flertall på Stortinget.

Sosialistisk Ungdom og Unge Venstre. Også Norske leger mot atomvåpen hadde leserinnlegg på trykk i både Aftenposten og Klassekampen.

Nå øker presset på den norske regjering, sier Signe Flottorp, styreleder i Norske leger mot atomvåpen.

Forsker Kjølsv Egeland (se s 10) tror det kun er et spørsmål om tid før det første NATO-landet signerer FNs atomvåpenforbud.

– Dette spørsmålet kommer til å bli løftet på politiske årsmøter over hele Europa – spesielt i de sosialdemokratiske partiene – hvert år, de neste femti årene. På et eller annet tidspunkt kommer disse års-

Tekst av Anja Lillegraven

INGRID AUNES MINNEPRIS TIL KJØLV EGELAND

Kjølv Egeland får årets minnepris fra Ingrid Aune-stiftelsen etter nominasjon fra Norske leger mot atomvåpen. Det er første gang minneprisen deles ut. Fordi det ikke ble delt ut noen pris i fjor, og på grunn av mange gode nominasjoner, har styret i stiftelsen delt ut to priser. Den andre prisvinneren er journalist Maren Sæbø. Kjølv Egeland forsker til daglig på atomvåpen og nedrustning ved Sciences Po ved Center for International Studies (CERI) i Paris. Han er også tilknyttet Folkerettsinstituttet i Oslo.

Egeland ble nominert til prisen for den vitenskapelige artikkelen *Oslo's "new Track": Norwegian Nuclear Disarmament Diplomacy, 2005–2013*, publisert i *Journal for Peace and Nuclear Disarmament* 2 (2), 2019.

DET HUMANITÆRE INITIATIVET OG FNS ATOMVÅPENFORBUD

I artikkelen undersøker Egeland norsk nedrustnings-diplomati i perioden 2005 – 2013. I denne perioden stod Norge i spissen for det humanitære initiativet, som bidro til oppmerksomhet og ny kunnskap om de humanitære konsekvensene av atomvåpen. Det humanitære initiativet var en forløper til FN-traktaten som forbyr atomvåpen, vedtatt i 2017.

Motstandere av forbudet har hevdet at det humanitære initiativet aldri handlet om å forby atomvåpen, og at FN-traktaten var et resultat av følelsesstyrt frustrasjon og et ønske om å diskreditere ikkespredningsavtalen.

I artikkelen viser Egeland at så ikke var tilfellet, og dokumenterer hvordan den norske regjeringen fra 2010 jobbet grundig og strategisk med mål om et forbud mot atomvåpen.

Med Solberg-regjeringen har Norge valgt en annen tilnærming. Dagens regjering har boikottet FNs atomvåpenforbud, og verken signert eller ratifisert forbudet som trer i kraft etter 50 ratifikasjoner.

– Det er en stor ære, og jeg er særlig glad for at prisen brukes til å gi nedrustningssaken oppmerksomhet, ut-

– Det er en stor ære,
og jeg er særlig glad
for at prisen brukes til
å gi nedrustningssak-
en oppmerksomhet

Foto: privat

talte Kjølve Egeland til Klassekampen etter lanseringen. Han mener behovet for engasjement rundt avvikling av atomvåpen er større enn noen gang, og er særlig bekymret for at rustningskontrollregimet er i ferd med å falle og at alle de ni atommaktene har iverksatt opprustning og modernisering av sine arsenaler. Det betyr at de legger opp til å ha atomvåpen i hvert fall 50–70 år framover, sier Egeland.

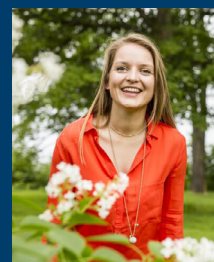
Egeland mener den norske regjeringen bør ta en mer aktiv rolle i nedrustingsarbeidet.

KJERNEFYSISK NEDRUSTING SOM INGRID AUNES KAMPSAK

Ingrid Aune var sterkt engasjert i internasjonal politikk og solidaritet. Kjernefysisk nedrustning var en av hennes kampsaker. Ingrid Aune døde natt til 1. august 2019 i en båulykke utenfor Namsos.

Tekst av Per Falch Juvik og Anja Lillegraven

INGRID AUNES MINNEPRIS

Ingrid Aune døde i en båulykke 1. august 2019.

Stiftelsen Ingrid Aunes minnefond ble opprettet for å videreføre noe av hennes enorme engasjement innenfor områdene nedrustning, fredsarbeid, likestilling og kvinners rettigheter i konflikt.

Stiftelsen skal hvert år dele ut Ingrid Aunes minnepris til noen som har gjort et vitenskapelig eller journalistisk arbeid for å løfte et av temaene hun var opptatt av.

Prisen er på 20.000 kroner og deles ut på Ingrids bursdag 19. oktober.

EN HILSEN FRA STYRELEDER I IPPNW

Bjørn Hilt

Styreleder i IPPNW og
styremedlem i Norske
leger mot atomvåpen

Det var veldig leit at Covid-19 pandemien så effektivt satte en stopper også for den planlagte 23. IPPNW verdenskongressen som skulle holdes i Mombasa i Kenya i slutten av mai i år. Det skulle være den første IPPNW-kongressen på afrikansk jord. Nå er den utsatt på ubestemt tid, men den lokale komiteen er, sammen med IPPNW-styret og administrasjonen, fast bestemt på at kongressen skal avholdes i Mombasa så snart det er mulig. Så da har vi alle noe fint å se fram til.

I mellomtiden hadde IPPNW-styret sitt andre virtuelle styremøte i slutten av september i år. Det var vellykket, og rapportene fra co-presidentene, de regionale vise-presidentene, studentene og administrasjonen gjen-speilet at høyt aktivitetsnivå på mange forskjellige hold.

På grunn av utsettelsen av verdenskongressen har det siden kongressen i York i 2017 ikke vært noe møte i IPPNWs internasjonale råd («International Council» (IC) som er føderasjonens høyeste organ. Derfor besluttet styret at det skal holdes et virtuelt IC møte i løpet av våren 2021. Der blir det valg og veien bestemt. På IC-møtene har hvert land én stemme gjennom sin «International Councillor», men det er selvfølgelig anledning for alle som vil til å delta. Som nåværende styreleder synes jeg at det skal bli bra å få holdt valg og også få inn noen nye og friske hoder i ledelsen.

Fram til neste sommer er det IPPNW som leder den internasjonale styringsgruppa for ICAN, Den internasjonale kampanjen for å avskaffe atomvåpen. Det ansvaret tar Chuck Johnson og Molly McGinty fra hovedkontoret. Ira Helfand og Carlos Umana sitter også i ICANs internasjonale styringsgruppe på vegne av IPPNW.

Nå som FNs atomvåpenforbud (TPNW) har fått femti ratifikasjoner og trer i kraft vil det selvfølgelig være en prioritet i arbeidet framover. IPPNW er fast bestemt på å fortsette å være en sterk stemme i sivilsamfunnet for å følge opp forbudsavtalen, for å få flere land til å signere og ratifisere, og ikke minst for å tvinge de ni atomvåpenstatene til forhandlinger om endelig atomavrusting.

Hilsen Bjørn Hilt

IPPNW

- Norske leger mot atomvåpen er en del av den internasjonale legebevegelsen mot atomvåpen (International Physicians for the Prevention of Nuclear War, IPPNW).
- IPPNW ble etablert i 1980. I dag har foreningen lokale grener i 64 land, med representanter for leger, medisinstudenter og andre helsearbeidere.
- IPPNW ble tildelt Nobels Fredspris i 1985 for sitt opplysningsarbeid om medisinske virkninger av atomkrig.

Per Falch Juvik studerer “Modern International and Transnational History” ved Universitetet i Oslo. I høst har han vært praktikant hos Norske leger mot atomvåpen.

FULLSTENDIG KOLLAPS I RUSTNINGSKONTROLLEN?

New START er den siste gjenværende atomavtalen mellom USA og Russland. Nå står også denne avtalen i fare for å ryke. I månedsvis har Russland og USA forhandlet om forlengelse. Blir de ikke enige, utløper avtalen i februar 2021.

HVA ER NEW START-AVTALEN?

New START-avtalen (Strategic Arms Reduction Treaty) er en kjernefysisk nedrustningsavtale mellom USA og Russland. Det formelle norske navnet på avtalen er Tiltak for ytterligere reduksjon og begrensning av strategiske offensive våpen. Da de inngikk avtalen forpliktet de to atomvåpenstatene seg til å begrense antallet utplasserte strategiske atomstridshoder og halvere antallet leveringsmidler. I dag besitter USA og Russland til sammen 90 prosent av verdens atomvåpen, med henholdsvis 6.185 og 6.500 atomstridshoder (Sipri 2019).

New START ble undertegnet av daværende president i USA, Obama, og Russlands president Medvedjev 8. april 2010 i Praha og trådte i kraft 5. februar 2011. Avtalen har en gyldighetsperiode på 10 år og gjelder til 5. februar 2021. Dersom det fremdeles skal ligge begrensninger på de to statenes atomvåpenarsenaler, må avtalen enten forlenges eller erstattes av en ny avtale.

HVORDAN GÅR FORHANDLINGENE?

Russland har signalisert at landet ønsker å forlenge avtalen med fem nye år, men USA er bekymret for den militære opprustningen i Kina og har ikke villet forlenge New START uten at også kineserne er med. Kinas regjering har kontant avvist dette, og nektet å delta i forhandlinger.

I følge en artikkelen i Foreign Policy (24.09.20) har tidligere byråkrater og rustningskontrollekspert uttalt bekymring for at Trump-administrasjonen driver en taktikk hvor saktegang og uoppnåelige krav gjør det umulig å forlenge avtalen. Videre spekuleres det i om Trump-administrasjonen ønsker å få på plass en (for amerikanerne) bedre avtale som kan sette Trump i bedre lys før valget i november.

USAs hovedforhandler Marshall Billingslea har uttalt at det er opp til russerne å ta valget om avtalen skal forlenges og at USA har strukket seg langt nok. Tegn fra Trump-administrasjonen tyder på at administrasjonen tror Russland er desperat etter å forlenge New START og at de derfor kan stilles strenge krav til Russland for å forlenge avtalen. Akkurat hvilke spesifikke krav som stilles er uvisst, men Billingslea uttalt «det er mye mer vi kunne krevd ... inkludert mye av den andre dårlige oppførselen som russerne driver med rundt omkring i verden.» (CNN, 18.09.20)

Fra Russlands side kan det virke som utfallet av avtalen avhenger av resultatet i det amerikanske valget. Presidentkandidat Joe Biden har gjort det klart at han

Kina vil ikke være med i forhandlingene mellom USA og Russland.

vil forlenge avtalen om han blir valgt. For Russland vil det dermed lønne seg å avvente valget i USA heller enn å akseptere strengere krav.

Som svar på dette, skal Billingslea angivelig ha gitt uttrykk for at dersom Russland ikke går med på USAs krav før valget og Trump ender opp med å bli gjenvalgt, så vil amerikanerne legge lista enda høyere og stille ytterligere krav til russerne.

Spillet rundt New START har høy risiko. Kommer ikke de to landene til enighet, kan dette føre nedrustningsarbeidet mange år tilbake.

ET NYTT VÅPENKAPPLØP

Dersom New START-avtalen ikke forlenges, føyer dette seg inn i en skremmende trend der stadig flere rustningskontrollavtaler faller.

Tidligere i år trakk Trump USA fra Open Skies-avtalen. Dette var en avtale som tillot USA, Russland og over 30 andre land å fly overvåkingsfly over hverandres territorier.

I fjor besluttet Trump å trekke USA fra INF-avtalen, som forbød USA og Russland å utplassere landbaserte mellomdistanseraketter. Begrunnelsen var at Russland hadde handlet i strid med avtalen, noe regjeringen i Moskva benektet.

I 2018 trakk Trump USA ut av atomavtalen mellom Iran og USA, Russland, Kina, Storbritannia, Frankrike, Tyskland og EU. Under avtalen fra 2015 gikk Iran med på begrense sitt atomprogram. Til gjengjeld ble en rekke økonomiske sanksjoner mot landet opphevet.

Mens kontrollregimet forvitrer, gjennomfører nå begge atommaktene en omfattende modernisering av sine atomvåpenarsenaler, og atomvåpen får en mer strategisk plassering i begge landenes forsvarsstrategier. Dersom New START-avtalen ikke forlenges, kan Russland og USA i prinsippet utplassere så mange atomvåpen de vil, uten begrensninger.

Kilder:

Sipri Yearbook 2019. Oxford University Press, på vegne av Stockholm International Peace Research Institute.

New START: Arms Control or Arms Racing? 02.10.20 <https://peaceandhealthblog.com/2020/10/02/new-start-arms-control-or-arms-racing/>

US seeks to pressure Russia into nuclear weapons treaty concessions before election. 18.09.20 <https://edition.cnn.com/2020/09/18/politics/us-russia-nuclear-treaty/index.html>

U.S. Allies Worry Trump Administration Might Let Key Nuclear Treaty With Russia Die. 24.09.20 <https://foreignpolicy.com/2020/09/24/trump-putin-russia-new-start-nuclear-arms-control-u-s-allies-worry-trump-administration-might-let-key-nuclear-treaty-with-russia-die/>

USA og Russland begynner forhandlinger om atomavtale. 22.06.20 <https://forsvaretsforum.no/russland-usa-utenriks/usa-og-russland-begynner-forhandlinger-om-atomavtale/128184>

75-ÅRSMARKERING MED HÅP OM ENDRING

6. august stod vi i Norske leger mot atomvåpen sammen med Hibakushaene, de som overlevde atombombeangrepene mot Hiroshima og Nagasaki, da vi markerte at det var 75 år siden USA bombet de to byene.

Budskapet fra de overlevende var klart «Ingen skal måtte oppleve det de opplevde. Atomvåpen må stigmatiseres, forbys og avskaffes. Vi skal minnes ofrene med handling».

Markeringene verden over bar preg av at vi står i en brytningstid. Rustningskontrollregimet forvitrer, faren for at bruk av atomvåpen øker og atomvåpenstatene bruker enorme ressurser på å modernisere sine arsenaler. Samtidig er det flere og flere som står opp mot galskapen, som lytter til de overlevende og som blir med dem i kampen for en verden fri for atomvåpen.

75-årsmarkeringen kom med håp om endring – en endring vi sammen kan skape!

Vårt eget styremedlem Bjørn Hilt sendte ut lanterner fra Rossøya i Nærøysund kommune.

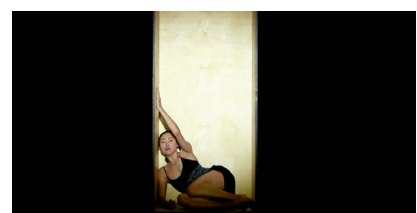

I Norge opplevde vi økt interesse fra media for markeringen. Flere av Norske leger mot atomvåpens medlemmer var på trykk, NRK hadde en rekke innslag på sine radiokanaler og de store avisene lot ikke dagen gå ubemerket hen.

Med Nei til Atomvåpen i spissen stod vi sammen med et bredt sivilt samfunn bak markeringen «Aldri mer Hiroshima» som også ble sendt på NRK. En høytidelig markering ledet av Else Kåss Furuseth med kunstneriske innslag fra blant annet Löw, Åse Kleveland og ballerinaen Maiko Nishino

Hiroshimadagen ble markert med utstillinger, appeller og sang.

Tekst av Tuva Widskjold

Den japanske ballerinaen Maiko Nishino bidro med et sterkt soloinnslag under markeringen «Aldri mer Hiroshima». Skjermdump fra NRK.

Tuva Widskjold, koordinator ICAN Norge, deltok på nyhetsmorgen på Nrk. Skjermdump fra NRK.

6. august 1945 kl. 08:15 slapp USA atombomben Little Boy over Hiroshima. Tre dager senere, 9. august kl. 11:02, led innbyggerne i byen Nagasaki samme skjebne. Før året var omme hadde over 210 000 mennesker mistet livet.

De to angrepene mot Japan er de eneste gangene atomvåpen er brukt i krig.

Akari Izumi Kvamme, daglig leder i Nei til Atomvåpen, foran utstillingen om Hiroshima som stod på Youngstorget i forbindelse med 75 årsmarkeringen. Foto: Nei til Atomvåpen.

Sammen med blant andre Oslos ordfører Marianne Borgen, deltok daglig leder Anja Lillegraven og ICAN koordinator Tuva Widskjold på markeringen i Spikersuppa i Oslo.

LAVSPENNING I NORD – HVA KAN NORGE GJØRE?

Norges ensidige fokus på avskrekking bidrar til å øke spenningen mellom stormaktene i nordområdene.

Paneldeltakerne:
Audun Lysbakken (SV),
Espen Barth Eide (AP),
Liv Signe Navarsete (SP)
og Hårek Elvenes (H).

Foto: Anja Lillegraven

– Norge har interesse av lavspenning for å øke sikkerhetsmarginene i nordområdene, rett på grensa til Russlands atomstyrker.

Slik innleder Oberstløytnant Tormod Heier lanseringen av rapporten *Norden som lavspenningsområde – Hva kan Norge gjøre?* på Kulturhuset tirsdag 6. oktober.

Den nye rapporten har opphav i den bekymringsverdige utviklingen i nordområdene, der mistillit, usikkerhet og frykt mellom stormaktene rår.

Hvordan kom vi dit vi er i dag? Og hva kan Norge gjøre for å igjen skape lavspenning i nordområdene? Det er to av spørsmålene Heier tar for seg i rapporten. Disse temaene var også grunnlag for diskusjon mellom stortingspolitikere Espen Barth Eide (Ap), Hårek Elvenes (H), Liv Signe Navarsete (Sp) og Audun Lysbakken (SV) under rapportlanseringen 6. oktober.

De siste årene har vi sett tiltakende stormakts-rivalisering i nordområdene. Etter 2014 og den russiske Krim-anneksjonen har den norske strategien i nordområdene lagt mer vekt på avskrekkelse og mindre

på beroligelse. Norge bryter tidligere selvpålagte begrensninger og lar allierte styrker rykke stadig nærmere Russlands atomstyrker på Kolahalvøya. Senest i september seilte den norske fregatten KNM Thor Heyerdahl sammen med amerikanske og britiske krigsskip forbi 24 lengdegrad i Barentshavet. Slike øvelser blir møtt med motreaksjoner fra russisk side, som øker sin synlighet og tilstedeværelse i norske nærområder.

Vi befinner oss i et sikkerhetsdilemma der begge parter rustet opp og Norge står i skvis mellom to stormakter med atomvåpen. Dette gjør at faren for ukontrollerte hendelsesforløp og kriser med atomvåpen øker, ifølge Heier.

KONVENSJONELLE OG KJERNEFYSISKE VÅPEN

Parallelt med økt øvingsaktivitet og militær tilstedeværelse i hverandres nærområder, har det foregått en utvikling i missilteknologi som ytterligere forverrer situasjonen.

Det var fullt hus på Kulturhuset under lanseringen.
Foto: Kristoffer Archetti

Med utviklingen av mer avansert missilteknologi, der skillet mellom atomvåpen og konvensjonelle våpen viskes ut, kan slike kriser få uopprettelige konsekvenser for alle som bor i regionen, påpeker Heier.

I tillegg bidrar utviklingen av mindre, taktiske og derfor mer “anvendelige” atomvåpen til å senke terskelen for bruk. Denne faren økes ytterligere ved at politiske og militære beslutningstakere på både amerikansk og russisk side får dårligere tid til å ta veloverveide valg når krisen inntreffer.

– Å unngå at slike kriser oppstår og eskalerer bør derfor være av stor interesse for Norge, mener Heier.

TILLITSSKAPENDE TILTAK

“Fraværet av norske lavspenningstiltak underbygger et inntrykk av at den kalde krigens doktrine om udeelig sikkerhet er forlatt”, skriver Heier. I rapporten presenterer han fem konkrete tiltak som norske myndigheter kan iverksette for å bidra til å redusere spenningene og skape tillit til Russland: utveksling av studenter mellom nordiske forsvarshøgskoler og deres russiske ekvivalenter; et nordisk-russisk kontaktsenter som styrker informasjonskanalene mellom landenes militære hovedkvarterer; lokale lavspenningssoner som holder russiske og NATO-styrker lenger fra hverandre; begrensninger på militære øvelser i Nordområdene; og utvidelser av det FN-baserte Incident at Sea-regimet.

Utgangspunktet for de fem tiltakene er spørsmålet om hvordan man kan bruke norske militære styrker til

å oppnå beroligelse, ikke bare avskrekking. Forslagene baserer seg på en forståelse av at sikkerhet for Norge er ikke kan ses på som et null-sum-spill.

BRED ENIGHET OM LAVSPENNING

Da Høyre, Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk venstreparti møttes til debatt under lanseringen av rapporten, var panelet var enige i behovet for lavspenning i nordområdene. I rapporten dokumenterer Heier hvordan utviklingen de senere år har gått i retning av økt fokus på avskrekking. Likevel mente også Høyres forsvarspolitiske talsperson Hårek Elvenes at “det er i Høyres og Norges interesse å jobbe for at nordområdene skal være et lavspenningsområde”.

På spørsmål om hva regjeringen gjør for å sørge for felles situasjonsforståelse med Russland, svarte Elvenes at Norge har et godt forhold til Russland.

– Det som skaper konflikt er den generelle forverringen i øst-vest-forholdet, sa Elvenes.

Espen Barth Eide fra Arbeiderpartiet mente mye av problemet ligger i at vi i Norge har mistet kompetanse på å håndtere strategisk konkurranse.

Under den kalde krigen dreide sikkerhetspolitikk seg om hvordan man unngikk at en høyspent situasjon mellom øst og vest utartet seg til storkrig, sa Barth Eide.

Norges jobb nå er ifølge Barth Eide å sørge for at det som har å gjøre med den globale strategiske konkurransen ikke smitter inn på det nære regionale samarbeidet.

Tormod Heier er oberstløytnant i Hæren og professor ved Forsvarets høgskole. Han er forskningsleder ved Stabsskolen, Docent ved den svenske forsvarshøgskolen i Stockholm, og professor-II ved Høgskolen i Innlandet. Heier har tidligere jobbet i blant annet Etterretnings-tjenesten, Forsvarsdepartementet og Afghanistan, og han har utgitt en rekke bøker om norsk og europeisk forsvars- og sikkerhetspolitikk i inn- og utland. Heier er fast skribent i Klassekampen og ble tildelt Ossietzkyprisen av Norsk PEN for innsats for ytringsfriheten i 2017.

– Det hadde med selvpålagte begrensninger å gjøre, forklarte Barth Eide.

I rapporten hevder Heier at Norge har i stor grad forlatt sine selvpålagte begrensninger.

Liv Signe Navarsete fra Senterpartiet mener i likhet med Heier at god dialog med Russland tjener Norge som et lite land. Under debatten sa hun at den forrige Langtidsplanen for forsvaret (2016) ga altfor stor plass til avskrekking.

Vi må passe på å ikke komme for nær vår nabo i øst. Vi skal ha respekt, holde avstand og holde dialog, sa hun.

Det er nettopp mangel på dialog og respekt for hverandres sikkerhetsutfordringer Heier trekker frem som en utfordring.

Dette oppsiktsvekkende fordi partene har én felles interesse: å unngå kriser som gjør at militære styrker med og uten atomvåpen brukes, skriver han.

NORDISK SAMARBEID

Lavspenningstiltak vil også være relevant for de øvrige nordiske landene, påpeker Heier.

Kriser utenfor Finnmarkskysten eller i Norskehavet vil raskt få alvorlige konsekvenser for de andre landene i regionen, skriver han.

Leder i SV, Audun Lysbakken, hevdet under debatten at det er et paradoks at Norge – i lys av de verdi- og interessemessige forskjellene mellom USA og Norge – har knyttet seg stadig nærmere USA i Nato, og mente Norge heller bør søke tettere samarbeid med sine nordiske naboland.

Norge bør bygge videre på den positive utviklingen i det nordiske samarbeidet. SV ønsker et fordypet nordisk forsvarssamarbeid, med mål om en nordisk allianse i fremtiden.

Alle norske partier bør vurdere tiltakene og hvordan Norge igjen kan bidra til lavspenning i sine egne nær-områder. Dette bør det være tverrpolitisk enighet om.

Oberstløytnant Tormod Heiers rapport bidrar til den pågående debatten om hvordan Norge bør forholde seg til økt spenning i nordområdene, og hva som skal til for å trygge Norge. Regjeringen bør lytte når han minner om at formålet med militære styrker er å forhindre krig, og dette skjer ikke utelukkende gjennom å skremme.

Rapporten *Norden som lavspenningsområde – hva kan Norge gjøre?* kan lastes ned på vår nettside.

Rapporten er skrevet av Heier på bestilling av Norske leger mot atomvåpen, Nei til Atomvåpen og Norges Fredsråd. Innholdet i rapporten står for forfatterens regning.

Tekst av

Nina Pedersen, Nei til Atomvåpen

Anja Lillegraven, Norske leger mot atomvåpen

NORSKE HELSEARBEIDERE MOBILISERER MOT GLOBAL OPPVARMING

Knut Mork Skagen er lege i spesialisering i barne- og ungdomspsykiatri ved St. Olavs Hospital, og nestleder i Leger mot atomvåpen.

Høsten 2019 lanserte en gruppe norske leger og lege-studenter underskriftskampanjen «Leger krever klimahandling nå!». Formålet var å rette oppmerksomhet mot de alvorlige skadevirkninger global oppvarming har på menneskelig helse, og mot Norges bidrag til den pågående klimakrisen som storeksportør av olje og gass. Oppropet samlet til sammen nærmere 1200 underskrifter fra leger og -studenter, og ble levert stortingspresidenten i forkant av fjorårets klimatoppmøte, COP25 i Madrid.

Den store oppslutningen inspirerte til videre innsats, og i sommer ble «Legenes klimaaksjon» stiftet som medlemsforening, åpen for alle helsearbeidere og helsefagstudenter. Klimaaksjonen står sammen med flere liknende utenlandske initiativ de siste årene – tyske Health for Future, danske Læger for klimaet, og klimagruppene til IPPNW-partnerne Medact (Storbritannia), Physicians for Social Responsibility (USA) og Läkares sociala ansvar (Finland).

Klimakrisens helsekonsekvenser er vidtrekkende og

alvorlige. Årlig rammes nå flere hundre millioner flere sårbare mennesker av hetebølger enn det som var tilfelle for kun 20-30 år tilbake. Climate Impact Lab har vist at hete kan komme til å ta flere liv årlig enn alle kjente infeksjonssykdommer innen slutten av dette århundret. Skogbranner har økt i omfang og intensitet, med brannskader, åndedrettsskader, og psykiske traumer som resultat. Matsikkerhet trues av økende oppvarming, og uten omfattende endringer i både klimautslipp og matproduksjon vil de 800 millioner som hvert år har utilstrekkelig tilgang på mat bli flere. Oversvømmelser og tørke vil tvinge flere titalls millioner fra sine hjem.

I klimakrisen ligger det også en enestående mulighet. Det medfølger store helsegevinster i overgangen til et mer klimavennlig og rettferdig samfunn. WHO har regnet seg fram til at de helsemessige fordelene ved redusert luftforurensning alene vil gjøre det lønnsomt å innfri Parisavtalens mål. Dette budskapet må formidles med all tydelighet til både befolkning og beslutningstakere, og det er et ansvar helsepersonell må ta.

Foto: Markus Spiske, Unsplash

Legenes klimaaksjon er sterkt inspirert av arbeidet til Leger mot atomvåpen. Klimakrisen utgjør, i likhet med atomvåpen, en global og menneskeskapt trussel mot liv og helse. Å beskrive de humanitære og medisinske konsekvenser av atomvåpenbruk har vært et effektivt middel for å samle støtte til nedrustning og forbud. Legenes klimaaksjon vil på tilsvarende vis arbeide for å opplyse om de helsemessige aspektene ved klimakrisen, for ytterligere å motivere for rask og solidarisk innsats.

Legenes klimaaksjon vil også rette fokus mot helsevesenets egne bidrag til global oppvarming. I høyinntektsland som Norge står helsevesenets arbeid for en betydelig prosentandel av nasjonale klimagassutslipp. Helsepersonell har et særlig ansvar for å sørge for at behandlingen de gir den ene dagen ikke fører til unødig skade den neste. Det britiske National Health Service (NHS) har nylig vedtatt å bli karbonnøytral innen 2040, og dette bør bli et eksempel til etterfølgelse for andre nasjonale helsevesen, også det norske.

Det er for sent å snu på den globale oppvarmingen som allerede har skjedd, men ikke for sent å forebygge de mest alvorlige framtidsscenarioer. Målet er en verden fri for klimagassutslipp, og det haster. Legenes klimaaksjon vil mobilisere helsearbeidere til å bli med på denne kampen. Interesserte kan lese mer om organisasjonen, og eventuelt melde seg inn, på nettsiden www.legenesklimaaksjon.no.

**NORSKE LEGER
MOT ATOMVÅPEN**

STØTT ARBEIDET FOR EN ATOMVÅPENFRI VERDEN

Leger har en etisk plikt til å hjelpe ved akutt nød. Ved bruk av atomvåpen vil ingen være i stand til å yte nødvendig medisinsk assistanse – skadeomfanget vil være for stort og strålingsfaren for høy. Derfor engasjerer leger seg for å forebygge katastrofen og avskaffe atomvåpen.

GI EN GAVE

Kontonummer: 3060 17 67089
Eller bli fast giver her:
legermotatomvapen.no

VERV EN VENN

Alle kan bli støttemedlem!
Innmelding gjøres på
legermotatomvapen.no